

Formålet med materialet er at sætte fokus på et tidstypisk fænomen i danmarkshistorien og på et særegent menneske, for at eleverne og de studerende derigennem kan stifte bekendtskab med en anden tids værdier og normer, samt opnå mulighed for at få indtryk af stærke personligheder i tiden. På den baggrund vil det være naturligt at samtale om, hvordan den tid og dens personer har beriget os, og hvad vi måske har lært af den og dem.

Cases – en kort beskrivelse af hvert af temaerne:

1. Emma Gads oplysnings- og dannelsesprojekt

Emma Gad, som levede fra 1852 til 1921, var forfatter og dramatiker. Hun færdedes i det højere borgerskab i København og havde gode forbindelser til de kongelige. Denne position betød, at hun blev en af den tids influencere, og bedst kendt er hun i dag nok for sin bog *Takt og tone*, hvor man kunne finde vejledning i, hvordan man skulle opføre sig for at være et ordentligt og dannet menneske.

Hun var optaget af at oplyse. Derfor deltog hun aktivt i forskellige udstillingsaktiviteter, fx om Kvinders liv gennem tiderne. Men i forbindelse med Victor Cornelins tilknytning til Danmark er især den udstilling, som skulle vise husflidsarbejder fra "de danske kolonier og bilande" interessant. Udstillingen blev afholdt i Tivoli i 1905. Formålet var at fortælle det danske publikum, om den måde folk i vores kolonier levede på, og om hvad de kunne lave i husflid. Det var altså et oplysningsprojekt, hvor man ville opbygge autentiske scener med mennesker, der arbejdede. Når ordet 'kolonier' blev suppleret med begrebet 'bilande', skyldtes det et oprør fra islandske studenter, som ikke ville have deres land betragtet som en koloni, selv om koloni-begrebet var godkendt af myndighederne på Island. Overskriften blev ændret, så udstillingen viste scenarier og arbejdende folk fra bilandene Island og Færøerne og fra kolonierne Grønland og De vestindiske øer. Man havde fundet frem til familier, der kunne repræsentere disse områder på udstillingen, blot ikke fra De vestindiske øer. Derfor henvendte udstillingsledelsen sig til myndighederne derovre og spurgte, om de dog i det mindste ikke kunne sende "to negerbørn". Og det kunne de: Victor på 7 år og Alberta på 5 år blev sendt med skib til København, hvor de blev udstillet i Tivoli. Først gik de som de øvrige frit omkring i deres scenarie, men da især Victor kedede sig og hellere ville være sammen med grønlænderne, blev de to vestindiske børn udstillet i et bur.

Efter udstillingen drog islændingene, færingerne og grønlænderne hjem, men arrangørerne havde glemte at aftale hjemsendelse af de to vestindiske børn. Da deres familier havde børn nok, måtte man finde placering til dem i Danmark. De kom i skole på Det kongelige Vajsenhus og blev anbragt i pleje – først hos en dansk ret fattig kvinde, siden hos Vajsenhusets vagtmesterpar.

Aktivitetforslag

A.

Emma Gads bog *Takt og tone* kan købes ret billigt som bog og lydbog, ligesom den ligger frit tilgængeligt på nettet. https://da.wikisource.org/wiki/Takt_og_Tone

I Bilag 1 er gengivet afsnittet om BØRNENE.

De normer, som beskrives her, er langt hen ad vejen dem, som Victor Cornelins møder i sin opdragelse på Det kongelige Vajsenhus, hos sine feriefamilier på Lolland og på Jonstrup Seminarium, og som derfor også kommer til at præge hans arbejde.

Fra Bilag 1 udvælges afsnit, som forekommer særligt velegnede til diskussion i klassen. Dels er det muligt at få et indtryk af, hvilke krav børn og unge fra borgerskabet blev mødt med for hundrede år siden, og dels er det værd at undersøge de normer, som fortsat er gældende i vores nutidige dagligdag, fx i de regler, der gælder i børneopdragelse, i klassens fællesskab, i skolens ordensregler, i sfo og i frivillige foreninger. Og hvilke af de beskrevne leveregler virker helt ude af trit med vores måde at leve på i dag? Og hvorfor er de mon blevet forældede?

Det kan være en idé at gå ind i andre af de emner, der fremgår af bogens indholdsfortegnelse, hvis man ønsker at se nærmere på den tids normer og/eller sammenligne med i dag.

Kilde: https://da.wikisource.org/wiki/Indeks:Takt_og_Tone_hvordan_vi_omgaas.pdf

B.

Husflidsudstillingen i Tivoli i 1905 skulle i første omgang være en udstilling om husflidsarbejder i kolonierne Island, Færøerne, Grønland og De vestindiske Øer. Dette var accepteret af alle myndigheder, men de islandske studenter protesterede, blandt andet fordi de som hvide følte sig ligeværdige med dem, der boede i Danmark.

I Bilag 2 er gengivet de racetræer, som datidens forskere havde udarbejdet, og som viste, at den ariske race både intelligensmæssigt og med hensyn til skønhed var toppen af den udvikling, som man udledte af Darwins tanker.

Studenternes protester førte til en ændring af udstillingens titel, så man skelnede mellem kolonier (Grønland og De vestindiske Øer) og bilande (Island og Færøerne).

Kilde: <https://www.emmagad.dk/udstillinger/1905-koloniudstilling-intro.html>

Victor Cornelins oplevede dels nysgerrige, der skulle røre ved ham, for at se om han smittede af, og dels tilråb og nedsættende snak om hans hudfarve. Selv holdt han af Danmark, fordi han opfattede danskere som mindre racistiske end det, han vidste om amerikanere, som dengang havde raceadskillelseslove.

Kilde: Victor Cornelins: *Fra St. Croix til Nakskov*. (Frimodts Forlag 1977).

De raceteorier, som den almindelige opfattelse af mennesker byggede på i første halvdel af 1900-tallet, har vi gjort op med. Men diskuter om de fortsat lever videre i vores adfærd i dag, fx når vi læser om eller hører tilråb eller abelyde ved sportsskampe, når nogle spytter på flygtninge, eller når man i medier og politik kæder etnicitet sammen med uacceptabel adfærd.

De islandske studenter protesterede imod omverdenens opfattelse af deres identitet. Amerikanske studenter har på lignende vis gjort oprør imod manglende respekt over for den enkeltes opfattelse af sig selv. Dette oprør er også kommet til Danmark, hvor vidt forskellige sager om krænkelser og krav om ligebehandling ser dagens lys.

Nogle ønsker ikke at blive omtalt som 'han' eller 'hun', men med det neutrale 'de'. Andre føler sig krænkede ved at skulle synge med på bestemte sange, fx Den danske sang er en ung blond pige. Og atter andre bliver stødt over bestemte ord i sproget, fx ordet 'neger', som Victor Cornelius selv stolt anvender i sin bog. **Kom selv på flere eksempler, og diskuter, hvordan I finder det passende at omgås hinanden, hvis fællesskabet skal fungere, og hver enkelt skal føle sig velkommen i gruppen**

Det grønlandske folketingsmedlem Aki-Mathilda Høegh-Dam valgte for nylig at tale grønlandsk fra Folketingets talerstol. Nogle folketingspolitikere blev forargede, men hverken Grundloven eller Folketingets forretningsorden hindrer færøske og grønlandske folketingsmedlemmer at tale deres modersmål fra Folketingets talerstol. Nogle peger på, at det vil koste mange millioner kroner at lave en tolkeordning, så alle folketingsmedlemmer kan forstå det, der bliver sagt på færøsk og grønlandsk.

Til overvejelse: Er det rimeligt at forlange sproglig ligestilling for rigsfællesskabets tre sprog i Folketinget? Vil det være acceptabelt at nægte danske medlemmer at tale dansk i EU Parlamentet? Og helt generelt: Hvad er styrken ved at have et modersmål frem for at skulle udtrykke sig på et fremmedsprog?

2. Samtidens udstillinger af fremmede

I perioden fra 1878 til 1909 blev der i Danmark afholdt omkring 60 udstillinger af fremmede. Der blev ofte skabt miljøer, som skulle virke som autentiske rammer omkring de udstillede menneskers optræden. Mange af udstillingerne blev afholdt i Tivoli, Zoologisk Have, ved cirkus og ved Landsudstillingen i Aarhus. De folk, som skaffede de eksotiske mennesker, der skulle udstilles, til landet, var de samme, som skaffede vilde dyr til de zoologiske haver i Europa. Lige som man i dag opbygger miljøer, der giver indtryk af, hvordan dyrene i Zoo lever i naturen, sådan opbyggede man også ofte små landsbyer, som blev rammen om de udstillede mennesker.

Udstillingerne skulle selvfølgelig tiltrække publikum til Tivoli og Zoo, som når Tivoli reklamerede for den udstilling, hvor forfatteren Jesper Wung-Sung's oldefar, San, var blandt de udstillede. "Kom kl. 13 og se kineserne blive fodret med hunde og katte", lød reklameteksten. Eller når Cirkussalen i København reklamerer med fremvisning af "Menneskeædere fra Queenland", prikker de til både folks nysgerrighed og gysen. Og det virkede, kan man se af antallet af danske kvinder, som ønskede at blive fotograferet sammen med japanske mænd i Tivoli, eller de kvinder, der var betagede af de halvnøgne mænd fra Den abessinske Landsby i Aarhus, eller mænd, der beejstredes af de halvnøgne kvinder i Zoologisk Haves haremsudstilling. Arrangørerne var bevidste om dette. Således bad Zoologisk Haves direktør om at få tilsendt "dejlige Damer, men ikke for mange dejlige Mænd". Man talte om publikums eksotiske besættelse.

Men baggrunden for udstillingerne var ikke blot ønsket om kommerciel underholdning. Den var et oplysningsprojekt, som byggede på de raceteorier, som datidens forskere arbejdede ud fra, og som de baserede på Darwins udviklingslære. I henhold til denne raceforskning var der et særligt racehierarki, hvor den lyse, europæiske race både var den mest intelligente og den smukkeste; altså på det højeste udviklingsstrin. Der var dog et par sidegrene på det udviklingsstræ, som forskerne udarbejdede, hvor kinesere og japanere havde en vis paralleludvikling med den hvide race. Denne

raceteori, som udstillingerne byggede på, var længe fremtrædende i forskningen, også i Danmark. Den fik som bekendt, de mest uhyrlige konsekvenser, da den blev en markant del af den nazistiske ideologi.

Aktivitetsforslag.

A.

At udstille andre

var både underholdning og oplysning, idet raceforskere mente, at der kunne påvises en udviklingslinje fra aber over primitive menneskeracer til os hvide, som var på øverste trin af udviklingsstigen.

Bilag 2 viser to udviklingstræer, som illustrerer, hvordan datiden opfattede menneskets udvikling. Her er den ariske race øverst på både hjernesiden og på skønhedssiden. **Bemærk de to grene, der kommer i nærheden af os hvide: de asiatiske kulturfolk fra Japan og Kina.**

Læs eventuelt herom i indledningen til Jesper Wung-Sungs barndomserindringer: Lynkineser (Dansklærerforeningen 2017) eller i hans prisbelønnede roman En anden gren (Gyldendal 2017) Teoriene betød, at de udstillede blev behandlet meget forskelligt, fx fik kineserne ret rimelige forhold, men de australske aboriginals blev anset for at være nærmere dyr end mennesker – og behandlet derefter.

Bilag 3 viser en datidig planche, hvoraf man, hvis man ser nøje efter, kan se, at der er manipuleret for at gøre teorien tydeligere. Chimpansens kranium er forstørret, hvilket også er tilfældet med afrikanerens kæber. Begge greb tjener til at øge lighederne mellem de to. Og den hvide, grækeren, er et ideal, guden Apollon, udført i marmor, og her stammer kraniet ikke fra det afbildede stenhoved.

Tal sammen om, hvorvidt og eventuelt hvordan disse raceteorier også spiller ind i vores måde at betragte hinanden på i dag.

Kilde: Rikke Andreassen & Anne Folke Henningsen: *Menneskeudstilling. Fremvisninger af eksotiske mennesker i Zoologisk Have og Tivoli.* (Tiderne Skifter 2011)

I dag udstiller mange sig selv på sociale medier. Også her er billederne ofte manipulerede, så de kommer til at matche tidens skønhedsideal. Hvordan påvirker disse selvforskønnende influencere dem, der følger dem?

I dag udstiller mange forældre deres børn på sociale medier. Er det i orden? Og er der billeder, som det ikke er i orden at lægge ud i det offentlige rum?

I dag foregår der af og til delinger af billeder, der krænker kammerater, som man er blevet uvenner med. Ofte har disse billeder elementer af sex og/eller vold. Diskuter, hvordan det påvirker de krænkede, hvorfor det finder sted, og hvordan man kan forhindre eller tackle dette fænomen?

Læs eventuelt Sofie Riis Endahls ungdomsroman Sindstequila (Byens Forlag 2017)

B.

Mange af udstillingerne af fremmede spillede på nysgerrighed og spændingen ved det eksotiske. Her spillede også erotiske undertoner en rolle. Således optrådte afrikanske kvinder ofte med bare bryster, arabiske haremskvinder i flørlette slør, mens asiatiske og afrikanske mænd fremstod meget letpåklædte.

Bilag 4 er illustration til en skillingsviser om Smukke Didrik, der er et eksempel på, hvordan disse forlystelseskneb blev beskrevet i samtiden. Smukke Didrik optrådte som høvding i Den abessinske Landsby ved Landsudstillingen i Aarhus 1909. *I linket får man adgang til både tekst og musik:*

<https://www.morsomme-sange.dk/text/sahara.htm>

Eventuelt kan man høre podcasten fra www.den2radio.dk:

<https://den2radio.dk/udsendelser/kort-men-godtman-udstiller-da-fremmede/>

Måske var det en idé at skrive en sang på melodien til skillingsvisen. En sang om en billedmanipulerende influencer, om forældre der lægger børnebilleder på SoMe, eller om en krænker på SoMe. Den kunne på bedste Victor Cornelins-vis fremføres af klassen som kor.

3. Victor Cornelins arbejde med pædagogik og musik

Victor Cornelins skriver i sine erindringer, at han var udset til at lade sig uddanne til lærer for at rejse tilbage til sin fødeø St. Croix, for at lade sin viden om pædagogik blive til gavn for undervisningen af børnene på De vestindiske Øer. Nogle har sat spørgsmålstegn ved, om dette virkelig var planen, da han blev fragtet til Danmark for at blive udstillet. Men uanset om hans "livs eventyr" skyldtes manglende omtanke hos dem, der bragte drengen til Danmark for at blive udstillet, eller om hans skæbne var et led i Guds plan, så følte han stærkt, at han var udset til at blive lærer.

Han lærte om undervisning i den danske skole af det, han selv oplevede som elev, af det, han lærte på seminariet og ikke mindst i praktikken, hvor han både så, hvad de uddannede lærere gjorde, og hvordan de gav ham råd, når han selv underviste.

Elever, han har haft i skolen, kan berette om, at Cornelins var en glimrende fortæller, der kunne gøre stoffet levende, at han ofte tog sin harmonika frem, så han og eleverne kunne synge sammen, og at han af og til stak en lussing.

Musikken viste han hurtigt evner for. Han hørte som barn professionelle musikere, som gæstede Vajsenhuset, blev taget med til koncerter og kom til at spille sammen med andre. Han mødte rollemodeller, og han øvede og øvede.

Hvor han efter grundskolen end kom hen, på seminariet, til militæret og som lærer, inviterede han andre til at spille med i små musikgrupper, dannede Nakskov Musikskole og oprettede en række orkestre og kor, blandt andet Det hvide Kor, som fortsat eksisterer. Dette var et kor fortrinsvis af sygeplejersker fra Nakskov og Nykøbing F.

Han optrådte rundt omkring med sine musikgrupper, indtil musikskolens orkester måtte stoppe, fordi ingen længere valgte at lære at spille andre instrumenter end guitar. Men korenes turnéer fortsatte.

Aktivitetforslag

A.

Victor Cornelins blev mere og mere overbevist om, at det var hans skæbne eller kald at blive læreruddannet i Danmark, selv om han var blevet hentet hertil for at blive udstillet i Tivoli. Når han klarede at gå fra andres plan A til egen (og han mente Guds) plan B, kan det måske skyldes, at han i sine syv første leveår havde måtte tvære robust for at overleve som søn af en sort kvinde, der levede under slavelignende forhold i en dansk koloni. Men det skyldtes også, at han var klar til og havde mod på at gribe chancen, når og da den viste sig, og til at stå fast på sine valg.

Da nogle tvivlede på hans muligheder som farvet lærer og foreslog ham en musikeruddannelse, takkede han nej til forslaget, fordi han ville følge sit kald: at blive lærer.

I Victor Cornelins erindringsbog *Fra St. Croix til Nakskov* (Frimodts Forlag 1997) kan man læse en række eksempler på modgang og håb, som møder ham, men som han overlever, fordi de mennesker, der kender ham, hjælper og giver ham tryghed. Det er skolekammerater, lærere, soldaterkammerater, plejeforældre, elever og kolleger.

Vi kommer nok alle ud for, at ikke alt i livet går, som vi planlægger eller ønsker. Så kan man blive slået ud eller prøve at få noget godt ud af situationen, eventuelt med hjælp. Find eksempler fra dit eget, dine forældres eller dine læreres liv på, at noget er gået anderledes end planlagt eller ønsket. Hvordan lykkedes det at finde fodfæste igen? Hvem hjalp?

B.

Victor Cornelins lærte i høj grad ved at aflure rollemodeller deres hemmeligheder. Det er det, man kan kalde mesterlære. ***Find eksempler på noget, som du har lært ved at eftergøre det, du har erfaret ved mennesker, du ser op til.***

Hvis man skal tro udtalelser fra gamle elever i skolen og i musikskolen, så kunne Victor Cornelins se hver enkelt, men også binde de enkelte sammen i et fællesskab gennem fortælling, sang eller sammenspil.

Hvordan skaber man fællesskab i skolen anno 2023?

C.

Victor Cornelins optrådte for publikum rundt omkring med sine musikgrupper og kor. ***Hvad kunne dette betyde for følelsen af samhørighed? Hvordan styrker man, eller kan man styrke fællesskab i dagens skole og klubber?***

4. Victor Cornelins valg mellem to kulturer

Victor Cornelins levede de første syv år af sit liv sammen med sin mor og to søskende i et rum, hvor der kun var plads til en seng. Her kunne moren, den mindste og en af de større ligge, mens den anden måtte sove på en måtte under sengen. Hans liv som farvet dreng var præget af den fattigdom, som de sorte, der var bragt til De vestindiske Øer og solgt som slaver, levede under. Og selv om slaveriet officielt var ophørt i 1848, levede de fleste farvede under meget fattige kår. Victor Cornelins fortæller, at denne befolkningsgruppe har en primitiv kultur. Han er taknemmelig for at have stiftet bekendtskab med den danske, kristne kultur, som han betragter som værende sin oprindelige kultur langt overlegen. Han ser sig kaldet til at bygge bro mellem dansk levevis og det trosliv, som præger de farvede på De vestindiske Øer og den befolkning i Sudan, som de i sin tid blev bortført og solgt fra. Derfor lægger han et stort arbejde i Sudan-missionen, som har til formål at hjælpe og at udbrede kendskabet til Gud i landet Sudan.

Victor Cornelins opfattede i begyndelsen, at det var hans bestemmelse at blive uddannet som lærer for at rejse til sin fødeø og dér udbrede kendskabet til god undervisning. Imidlertid solgte Danmark de tre caribiske øer kort tid inden Victor Cornelins fik sit lærereksamensbevis. Og han ønskede under ingen omstændigheder at vende tilbage til et St. Croix, hvor det nu var amerikansk lov, der var gældende. Her gjaldt en række racelove, som gjorde farvede til andenrangs borgere. Og nok havde han oplevet mange ubehagelige situationer i Danmark på grund af sin hudfarve. Men her var dog en lighed for loven, som betød, at han havde mange venner, der beskyttede ham og tog ham i forsvar.

Kilde: Victor Cornelins *Fra St. Croix til Nakskov* (Frimodts Forlag 1977)

<https://www.danskkulturarv.dk/dr/fremmede-fugle/>

Når Victor Cornelins betragtede sin oprindelige kultur som den danske langt underlegen, spiller det måske en rolle, at han kom fra en ubeskrivelig fattigdom, og at han her i landet kom i skole og fik uddannelse under ordnede forhold, lige som han af sin plejefamilie på Vajsenhuset blev taget med til koncerter og i teatret og i ferierne fik ophold hos velstillede mennesker. Han mødte nogen fattigdom i sin første tid som plejebarn hos en plejemor, som blev afskediget, da Vajsenhusets tilsynsførende så, hvilke forhold han levede under. Men i hovedsagen levede han her i landet blandt mennesker, der havde overskud. Dette skal imidlertid ikke sætte det forhold i skygge, at han fandt styrke i troen på Gud.

Aktivitetsforslag

A.

De kår, som Victor Cornelins kom fra, er beskrevet i mange bøger og på mange hjemmesider. Blandt andet her: <https://natmus.dk/historisk-viden/temaer/danmarks-kolonier/dansk-vestindien/> Victor Cornelins beskriver nok sin barndoms kår, men ser først og fremmest sig selv som brobygger mellem to kulturer. Da ugebladet *Hjemmet* i 1970 forærer ham en rejse til sin barndoms land, genser han stederne, hvor "intet af det gamle fra danskertiden var saneret, men bevaret, så det kunne genkendes". Han følges med sin lillebror, som viste ham "mit fattige barndomshjem, vore legesteder i byen og på stranden, kirke og søndagsskole, torvet, hvor min mor vinkede mig det sidste farvel". Alt ser han i nostalgis formildende lys.

Hvordan kan man forklare, at Victor Cornelins ikke bliver vred over de vilkår, som de fattige farvede i hans barndomsland levede under, men at han tværtimod betragter sit liv som et eventyr?

Når man læser barndomserindringer, fx danske illustratører og forfatteres beretninger i Dansk lærerforeningens serie *Min historie*, så fornemmer man, at de oplevelser med alle sanser, der er en del af livet som barn, er med til at danne ens personlighed. Det virker, som om alle tager værdier med sig fra barndommens land. Tal sammen om, hvorvidt I har erfaringer og oplevelser fra jeres første syv leveår, som betyder noget særligt for jer. Og lav evt. interview med jeres bedsteforældre, forældre eller lærere om det samme.

B.

Victor Cornelins kom fra yderst fattige kår på St. Croix til København og siden Lolland, hvor han kom til at færdes blandt velstillede familier, der levede under velordnede forhold. Han reagerede på dette ved at føle sig kaldet til at bygge bro mellem sin barndoms kultur, som han fandt præget af både materiel og åndelig fattigdom, og den danske kultur, som han fandt finere og overlegen i forhold til den, han havde mødt i sin barndom.

I 2023 ser vi andre bevægelser, som søger tilbage til de rødder, der var gældende i de kulturer, som man på Victor Cornelins tid anså for at være primitive. Find fx eksempler på unge grønlanderes kamp for inuitkulturens værdier, eller lyt til Natasja og Tessa og undersøg, hvad det er de gør op med i den danske mainstreamkultur.

Victor Cornelins blev syv år gammel hentet til Danmark for at blive udstillet i Tivoli. Det paradoksale er, at Emma Gad og kronprinsessen, som var en del af udstillingens initiativtagere, begge tilhørte eller havde tilknytning til det borgerskab, som havde tjent formuer på slavehandel og især sukkerproduktion på De vestindiske Øer.

Kilde: <http://www.sortsamvittighed.dk/sukkerrigdom-i-kbh.html>

Victor Cornelins selv forholder sig ikke kritisk til dette forhold, og dette er i sig selv en diskussion værd. Hvorfor måtte han vælge "at se fremad"? Men for os i dag er det nok nødvendigt at forholde os til det, der sker i denne tid, hvor store migrantstrømme søger fra de tidligere kolonier, hvor mange mennesker lever i fattigdom og uden udsigt til uddannelse og arbejde, mod det rige Europa og USA. Hvad kan der være af løsninger på disse problemer?

Udarbejdet af Jens Raahauge

BØRNENE

Den lykkeligste Tid i en Families Liv er vel den, hvor Børnene vokser op om Forældrene, hvor de Unge endnu ikke er fløjet ud af Reden, og hvor det er Faderen og Moderen forundt Dag for Dag at følge og lede deres Børns Udvikling og gennem Samlivet at give Næring til Kærligheden fra Forældre til Børn, den, der er Livets største, fordi det er den eneste, som helt er befriet for alle Tanker om Gengæld og Vederlag, men finder Lykken i en ustanselig Forglemmelse af eget Velvære og personlige Ønsker.

Et Barns Fødsel er derfor den største Begivenhed indenfor et Hjemms Vægge, naturligvis især det første Barns Ankomst, men hver en Tilvækst af Børneflokket betyder en ny og rig mulighed, et nyt Ansvar for en vordende Sjæls rette Udvikling og en Spire til fremtidig Lykke for Hjemmet.

Meddelelse om Barnets Fødsel. Saa snart Barnet er bragt til Verden, er det naturligt at underrette de nærmeste Paarørende, i første Instans selvfølgelig Bedsteforældrene til begge sider, som i de fleste Tilfælde er dem, der er allergladest. Pr. Telefon eller Brev underretter man derefter fjernere Slægtninge og venner.

Den udenlandske Skik at avertere Fødsler saa vel som Dødsfald har ikke fundet Vej hertil, men kan maaske anbefales som ganske praktisk.

Mens den unge Moder er bundet til Sygeværket, er det elskværdigt af Slægt og Venner at indbyde hendes Mand og adspredde ham lidt.

Det maa stærkt tilraades unge Mødre selv at amme deres Børn. Selv hvor det kun lader sig gennemføre i et kortere Tidsrum, er det af gennemgribende Betydning for Barnets Trivsel at begynde sin Tilværelse med denne naturlige Ernæringsmaade som Grundlag. Og det Øjeblik, hvor en ung Moder lægger sit lille Barn til sit Bryst, er et af det lykkeligste, Livet kan skænke.

SMAABØRN. Den jævne, daglige Behandling af det lille Barn kan allerede fra den spædeste Alder have sin opdragende Magt. Naar f. Eks. et Spædbarns Søvn aldrig maa forstyrres, saa er det ikke blot, fordi det kan være usundt, men ogsaa fordi en altfor pludselig Opvaagnen kan vække Skræk og blive en Spire til Karaktersvagthed.

At Mad og Søvn tildeles med regelmæssige Mellemløb er den første Begyndelse til Begrebet *Orden*, som nødvendigvis maa indgaa som en Bestanddel i det organiserede Sjæleliv.

At Sanserne ikke bliver hidsede, Nerverne ikke pirrede, og at Barnet faar Ro til at bearbejde al legemlig og aandelig Føde er en af de mest grundlæggende Ting.

Hvad der først viser sig hos Barnet af aandeligt Liv, er ikke Tanke og Fornuft, men Instinkt og Følelse. Naar Barnet ligger tørt og mæt og spræller, føler det sig rent instinktmæssigt veltilfreds. Smaabørn føler ifølge dette Instinkt tidlig Paavirkning af en god oplivende Omgang — en uheldig Barnepike kan sætte et Barn meget tilbage.

Man bør lige fra den spædeste Alder vænne Smaabørnene til ikke at vække deres Moder eller Barnepike om Natten. Man skal ikke tro, at de trænger til Føde i Nattens Løb, og man skal roligt lade dem skrike i et Par Nætter, saa er det forbi, og de er vænnede til at sove, til Morgenens bryder frem.

Naar Børn er blevet et Par Aar gamle og derover, maa man ikke forstyrre deres vaagnende Sjæleliv ved at opvække Rædsel hos dem, et Middel i Opdragelsen, som heldigvis ikke mere er saa hyppigt brugt som forhen. I Barnets let vakte Indbildning antager f. Eks. Mørket en næsten haandgribelig Karakter, der skræmmer dem stærkt. Luk aldrig et lille Barn inde i et mørkt Rum som Straf. Rædslen kan virke næsten lammende paa Nervesystemet.

Sig aldrig til et Barn, at Bømanden kommer og tager det, hvis det gør saa eller saa, eller andre skræmmende Ting hentede i Fantasiens Verden. Frygten for fremmede Mennesker vaagner hos Barnet samtidigt med, at det begynder at kende og elske sine nærmeste Omværende, og selv naar de bliver lidt større, skræmmes de let af enhver ydre Ting, en Maske, en stor Hund eller et par blaa Brillen.

Pludselige stærke Lyde som en Jernbanefløjte eller en elektrisk Klokke virker ogsaa skræmmende paa dem.

Glem aldrig, naar De har et lille Barn, hvor let bevægeligt dets Nervesystem er, og søg at modarbejde dets medfødte Frygtagtighed med klare og kærlige Forklaringer.

Vær klar over, at et lille Barn er glad over andre smaa Børn, overhovedet føler Tryghed og Glæde overfor alt, hvad der er smaat, og en tilsvarende Ængstelse overfor det Store og Dunkle. Før Deres lille Barn saa meget som muligt sammen med andre Smaa børn. Børn skal ikke blot i fysisk Forstand leve i Lys og Solskin. Alt Mørkt skal holdes borte fra dem.

Lær selv Deres lille Barn at tale og brug ikke dertil noget lallende Babysprog, som det kun altfor tidt gøres. Tal, selv i Spøg og Leg, klart og korrekt til Barnet, som derved fra ganske lille vænnes til at tale et smukt og omhyggeligt Sprog.

Kælenavne. Giv ikke Deres smaa Børn Kælenavne. Det er saa godt som umuligt senere at frigøre sig for dem og det er en stor Ubehagelighed Livet igennem at gaa rundt og hedde Bips, Misse, Tulle, Tut eller hvad man nu har hittet paa, naar hele Ens Ydre og Væsen er en fuldkommen Kontrast dertil. Det kan lyde lidt højtideligt, naar der siges: „Giv Viktoria en ren Ble paa!“ eller: „Aleksander har kastet sin Vælling op!“ men for Barnets Fremtids Skyld bør man sætte det igennem. Det turde være et Fingerpeg i Retning af, at man helst bør afholde sig fra at give sine Børn altfor højt klingende og for poetiske Navne, som det nu er Skik. Man bør betænke, at Barnet ikke vedbliver at være en henrivende guldlokket Skabning, men med Tiden bliver til en velmeriteret skaldet Grosserer eller en trivelig graahaaret Tante.

DET STØRRE BARN. Naar den Periode i Barnets Liv indtræffer, hvor det uafslædig spørger, ofte paa den taabeligste Maade, maa de Omværende ikke svare afvisende eller undlade at svare. Man maa tænke paa, at et Barn har *alt* at lære, og at fra regnet det at se og høre, er Spørgsmaalet det eneste Middel, hvorved det kan forøge sin Viden.

Giv Barnet en fornuftig Forklaring, der giver det en tydelig Forestilling om den Ting, det spørger om, og svar ikke adspredt.

Fortæl Barnet en Mængde af, hvad det har at lære, paa en Maade, der er afpasset efter dets Udviklingstrin. Fortæl det om Naturens Undere, om de gamle Folkeforestillinger, men især om de bibelske Tildragelser. Intet Æventyr kan være smukkere og mere fængslende for Barnesindet end f. Eks. Fortællingen om Paradisets Have, om Abraham og Isak, der skulde ofres, eller om Noahs Ark. Og for dem, der lægger Vægt paa de religiøse Forestillinger som den rette Ballast i Livet, vil det Kendskab til Bibelens Indhold, som kommer til Barnet fra Moderens Læber, mens det sidder paa hendes Skød, gøre det meget mere modtageligt for senere Paavirkning end den tørre Undervisning i Skolen.

Senere gør man Barnet en Tjeneste ved at fortælle det den elementære Oldtidshistorie og Sagnene fra den nordiske og græske Mytologi paa en letfattelig Maade og ved, ganske ubevidst for Barnet, under Fortællingen at smugle alle de Navne ind i dets Bevidsthed, som det som voksen maa kende for at være et kultiveret Menneske. Og hvad kan for et Barn være morsommere at faa fortalt end f. Eks. Odysseen med alle Odysseus' vidunderlige Eventyr hos Polyphem og de træske Sirener?

Jo mere en Moder paa en umærkelig Maade kan bibringe Barnet lidt af den uhyre Sum af Viden, det har at tilegne sig, før det kan tage Kampen op med Tilværelsen, jo bedre udfylder hun denne Del af sin Opgave.

Man lærer sit Barn at blive lykkeligere ved at indblæse det Forstaaelsen af de *smaa* Glæders Betydning.

Man skal i Tide lære Børnene Fornøjelsen ved Arbejdet, ved at lade dem forstaa, at de ikke maa ødsle al deres Tid bort; de bliver nemlig hurtigt kede af at lege, hvorimod de elsker at give deres sunde unge Kræfter til hvadsomhelst, naar de indser Nyttens deraf, og selv tror paa et Resultat. Men det maa være synligt og fatteligt for dem uden Voksnes Forklaringer.

Børn, har saaledes en medfødt Trang til at hjælpe de Voksne. Man maa aldrig overfor et Barn tilintetgøre Troen paa, at det hjælper, men tage imod det med Glæde og tilsyneladende Paaskønnelse, selv om Hjælpen er ad Hekkenfeldt til.

Væn Deres Børn af med at lyve ved selv at forstaa, at deres sædvanlige Smaaløgne kommer af Selvopholdelsesdrift. Straf dem ikke med Strenghed derfor, men lad hellere, hvor det lader sig gøre, som om De *tror*, hvad der siges. Naar Barnet ikke mere er bange for at sige Sandheden, ender det med at sige den, hvis det da ikke er en virkelig Løgnernatur, der er under Udvikling. I saa Tilfælde hjælper vist intet.

Vær selv saa sandfærdig og oprigtig som muligt, hvis De har Børn at opdrage. Lad dem ikke høre paa, at De afleverer en af de smaa Nødløgne, som kan være undgaaelige i Omgangslivet og er sammenblandet med Høflighed som Fløden med Kaffen, som f. Eks. naar man til Giveren udtrykker sin Glæde over en Gave som man lige forinden har kaldt skrækkelig. Voksne tager det for, hvad det er, som en Konveniens, men Børns Opfattelse er mere primitiv. De synes, naar de hører deres Forældre lyve, at ogsaa de har Lov til det.

Vær varsom med at behandle Smaarapseri hos et Barn som en utilgivelig Synd. Selv de mest retskafne Mennesker har forøvet lidt af den Slags som Børn; om ikke andet har de stjaalet Frugt. Straf dem ikke for haardt — skræm dem ikke fra Vid og Sans, men tal med dem og bring dem til at forstaa, hvor let det Smaa kan føre til det Større.

Hvis man kun har et enkelt Barn, maa det tilraades at sætte det i en Frøbelhave ved omkring fire Aars Alderen for at skaffe det Selskab med andre Børn, og for alle Smaabørn er dette anbefalelsesværdigt, hvis ikke Forældrene har megen Tid eller Lejlighed til at beskæftige sig med dem. Børnene lærer i den saakaldte Børnehave at gøre Arbejdet til en Leg og Legen til Arbejde. De vaagnende Kræfter benyttes og forædles, al den overflødige Energi, som gør Barnet uroligt og besværligt.

Man brugte tidligere i Barneskolen at straffe ved at paalægge forøget Arbejde. Den uheldige Oversiddens, der er en Rest af denne Methode, er af Frøbel forandret til, at den mest virksomme Straf er at nægte Børnene Glæden ved at deltage i Arbejdet.

Barnepigen er en Person, der har en meget væsentlig Betydning for Børnenes aandelige og legemlige Trivsel. Selv den omhyggeligste Moder kan ikke altid være om sine Børn, men nødes til, særlig hvis hun har et Erhverv, at overlade dem i adskillige af Dagens Timer til en Stedfortræder.

Hvis det er muligt, vælg derfor ikke umodne og fjantede Tøse til Barnepige. Har man ikke Raad til at have en Passerske i den bedste Alder, bør man, i Erkendelse af, at man betror en Barnepige det bedste, man har i Verden, hellere vælge et ældre Menneske, som ikke mere har Kræfter til strengere Arbejde, men som holder af Børn.

Den udenlandske Bonne. Hvis man har Raad til at engagere en udenlandsk Passerske til sine Børn, som, ubevidst for dem, lærer dem et af Verdenssprogene i den Alder, hvor det gaar som ingenting, er det naturligvis en stor fordel for dem. Men det er jo de Færreste givet.

OPDRAGELSE. At lære den Unge den Kunst at leve Livet, er jo at dygtiggøre ham eller hende som Menneske. Hvorledes sker det? Hvori bestaar Kunsten at opdrage? Vistnok saa godt som ene og alene i Eksemplet. Hvad hjælper det at foreholde og straffe, moralisere og formane? Ikke meget! Men at Forældre lever saaledes, at det kan være et Eksempel for deres Børn, og at de Unge gaar ud fra Hjemmet uden nogensinde at have set noget indenfor dets Vægge, der var lavt eller raat, uhæderligt eller løgnagtigt, men kun hvad der var smukt og godt, det er vist, sammenlagt med en aldrig svigtende Kærlighed, den bedste og i Grunden eneste Opdragelse, man kan give sine Børn.

Resten kommer af sig selv ved at tale med dem, advare dem og raade dem med de Erfaringer, Livet har beriget En med. Skønt — heller ikke det hjælper meget. De Unge vil ikke gennem Raad og Advarsler lære af de Ældres Erfaringer. De vil selv uddrage disse af Livet gennem egne Dumheder og Sorger. Men hvert ældre Slægtled forsøger jo alligevel at lette det næste Vejen gennem Livet.

I ingen Henseende er der vist i Løbet af det sidste Aarhundrede sket en større Forandring end i Børnenes Stilling indenfor Familien. I gamle Dage anvendtes der ikke alene større Strenghed i

Opdragelsen, men man gik under denne ud fra det Princip, at Børn skulde holdes i Baggrunden, ikke ses for meget, ikke spørges, ikke spille nogen Rolle, før de blev voksne, hvorimod man nu er gaaet til det stik modsatte Synspunkt og lader Børnene være Forgrundsfigurer paa alle Omraader, mens Forældrene kun er til for at tjene de kære Børns Behov.

Hvilket af de to Principer der er det rigtige, det vil sige det heldigste for det kommende Slægtleds Udvikling, skal ikke bedømmes her. Det skal kun konstateres, at saaledes er det, og at den Opdragelsens Aand, der hersker nu, i hvert Fald har medført det Gode, at den har bragt en i gamle Dage ukendt kameratlig Tone ind mellem Forældre og Børn, baade de opvoksene og de voksne, som har medført, at de nu kan tale sammen om mangt og meget, der derved kommer frem i Dagens Lys og fordampes, mens det før i Tavshedens Mørke fik Lov til at fortætte sig og blive til noget haardt og stygt.

Tag Dem selv lidt af Deres Børns Leg. Giv Agt paa den, led den ind i det rette Spor og giv dem Idéer, maaske fra Legene i Deres egen Barndom. Det er den bedste Maade, hvorpaa man kan knytte Slægtleddene sammen til et uopløseligt Hele.

Gør, hvad De kan, for at faa Sang og Musik ind i Legen. Lær dem de gamle Børnesange og Rim. Kærlighed til Musik og Digt er den smukkeste Interesse, De kan give Børnene med ud i Livet fra deres Hjem.

Lad Deres Børn lære Noder og Klaverspil, selv om de ikke har Lyst dertil. De færreste Børn har det, men naar de føjes i Ulysten, bebrejder de Forældrene det som voksne.

Giv ikke Børn Bliktrumpeter, Fløjter eller Trommer til Gave. De kære Smaa kan være støjende nok endda og fordømmes blot af at hengive sig til et formaalsløst Spektakel, hvad de elsker.

Forær dem hellere Spil, Tegnesager eller Billedbøger, hvad som helst, der er egnet til at udvikle deres Tænksomhed og Intelligens. Kun sjældnen har de for meget af den fra Naturens Haand.

Lær Deres Børn i Tide at være uafhængige af andres Hjælp.

Lad dem, saa snart de er store nok dertil, saavel Drengene som Piger, selv rede deres Seng og slaa deres Vaskevand ud.

Lær Deres Smaapiger at lave Mad og vaske op, i Begyndelsen som en Leg, senere som Alvor. Ingen kan vide, under hvilke forhold og i hvilke Lande de kommer til at leve, og hvis de en Gang paa fjerne og fremmede Steder maa stole paa sig selv, vil de være taknemmelige for at have lært det i Tide i et kærligt og forstandigt Hjem.

Lad Deres opvoksene Døtre lære Skræddersyning, saa at de, om fornødent, selv kan sy deres Klæder eller i hvert Fald forandre dem.

Forsøm ikke at drage Omsorg for Deres Børns Udseende gennem hele Livet, mens de endnu er Børn, og det maaske endnu er Tid er rette paa Naturens Fejltagelser.

Sørg især for, at Tandstillingen ikke er vansirende, hvad enten det gælder udstaaende eller dobbeltvoksene Tænder. Tandlægekunsten er i vore Dage naaet højt nok til, at de allerfleste af den Slags skæmmende Ting kan afbødes, og Deres Børn vil ellers som Voksne bittert bebrejde Dem, at De ikke har været energisk nok til at lade det foretage i Tide. Gør ligeledes alt, hvad De formaar, for at fjerne Modermærker, Vorter, Skeløjethed o. l. fra Børnenes Ansigter.

Lad en Læge undersøge et Barn ved det mindste Tegn paa Skævhed, Hjulbenethed o. l.

Gør alt, hvad De kan, for at vænne et Barn af med nervøse Trækninger i Ansigtet. Husk, at saadanne Smaating ofte kan ødelægge et Livs Lykke.

Undlad ikke at indprente Deres opvoksene Børn, hvor vigtigt det er at tilegne sig en smuk og rank Holdning, Kendetegnet paa en nedarvet eller tidlig tilegnet Kultur.

Lær dem at bevæge sig frit og rankt under Gangen.

Lær dem at have en ret Ryg og at bære Hovedet højt. Den, der gør det legemligt, vænner sig til ogsaa at gøre det aandeligt.

Lær dem ikke at skyde Skuldrene til Vejrs. Det er en daarlig Vane, som ofte bibringer Indtrykket af en for kort Hals, noget af det mindst flatterende, der findes.

Giv Agt paa at indprente Deres opvoksende Datter Betydningen af Ansigtets Holdning. Det bidrager ikke til Indtrykket af en distingveret Optræden at skære Ansigt og misse med Øjnene i skarpt Sollys, at aabne Munden højt, naar man skal nyse, endsige synligt at undertrykke en Gaben.

Lær hende at kunne beherske sit Smil og sin Alvor. Et Smil paa urette Sted har tidt forandret en Skæbne til det værre.

Lær hende ikke at ro med Armene under Gangen. Læg Mærke til paa Gader og Veje, hvor uskønt det virker.

Fortæl ikke Børn, at de er kønne. De faar det tidsnok at vide.

Børns Omgang med Penge. Lær Deres Børn, fra de er smaa, at omgaas fornuftigt med Penge, ved at give dem et Beløb at raade over til personlig Brug, selv om det er aldrig saa lidt. Indprent dem Franklins vise Ord: „En Shilling fortjent og en Sixpence givet ud, er Begyndelsen til en Formue. En Sixpence tjent og en Shilling givet ud, er Begyndelsen til Fallit.“

Giv dem efterhaanden mere og mere, med Pligt til at udrede enkelte nødvendige Indkøb, saa at de vænnes til at faa Penge til at strække til over et i Forvejen fastsat Tidsrum.

Børn bør have Karakterpenge for at give dem Indtryk af, at Flid er en Egenskab, der lønner sig.

Lad Deres Børn føre Regnskab over de Beløb de faar. Det er den første Begyndelse til en fornuftig Økonomi.

Lær dem fremfor alt at have noget tilovers for Andre og gjerne at ville give bort.

Gør hvad De kan for i Tide at modvirke Deres Børns, særlig Smaapigers Hang til Sladder. Indprent dem, at man ikke skal fæste sig ved, hvad der bliver fortalt og ikke bringe det videre.

Forehold dem, hvor uværdigt det er at sladre paa Kamerater.

Det hjælper ikke at ville forhindre Drengene i at slaas, særlig ikke, naar det sker for at forsvare et eller andet dem vedkommende Æresbegreb, Slægten, Skolen e. l. Man bør kun dadle dem, naar de anfalder de Mindre og de Svagere. Det ligger nu engang i Drengenes medfødte Natur at ville slaas.

Lær Deres Dreng Ridderlighed mod Kvinder ved i Tide at modvirke hans Drengeforagt sammen med Kamerater for, hvad de kalder *Tøse*. Lær ham at være en Beskytter for sin mindre Søster, hvis han er saa lykkelig at have en saadan. Lad ham hente hende, hjælpe hende, værne om hende som enkelte Brødre gør det saa smukt.

Søg at bibringe Deres Børn, særlig Drengene, Følelsen af en Pligt til at værne lidt om deres Tøj. Drengene er ubarmhjertig skødesløse med det, de har paa. Sig dem at man godt kan være en rask Dreng, fordi man ikke med Forkærlighed pjasker ud i Rendestene og Pytter uden Skaansel for Fodtøjet. Ved at indprente Omhu for deres Klæder, som skaffes dem af Forældrene, lærer de med det samme at vise særlig Agtpaagivenhed overfor det, Andre betaler.

Modvirk Pyntesyge hos Deres lille Datter, ligefra hun er ganske lille. Klæd hende smukt, paa barnlig og enkel Vis, men tal ikke videre til hende om Klæder. Sig ikke ustanseligt til hende, naar hun faar en ny Kjole paa: „Hvor er Minna dog fin i Dag.“ Husk, at Minna, saa lille hun er, dog er en vordende Kvinde, og at Pyntelyst er mangelen Kvindes og derved Mands Fordærv. Men væn hende tidligt til at have Skønhedssans gennem Omgang med Blomster, Farver, Stoffer o. l. Naar hun har Skønhedssans, vil den ogsaa senere gøre sig gældende i hendes Klædedragt. Det er ikke Kostbarheden, der gør det.

Giv aldrig Deres Børn noget paa, der i Snit og Udseende virker meget afvigende fra deres Jævnaldrendes Klæder. Voksne tænker ikke paa — har glemt — hvor Børn kan lide under andre Børns Spot og Drilleri. Hvad et Par grønne Hvergarns Bukser eller en stortærnet Kjole har indbragt et ømtaaligt Barn af Fortræd, har tidt præget sig uudsletteligt i Sindet. Børn vil være klædte ganske som de Andre.

Indprent Deres Børn, at Graadighed over for Mad og Drikke, eller Frugt og Konfekt er højst ubehøvet, særlig udenfor Hjemmet. Børns Beskedenhed ved et fremmed Bord viser, at de kommer fra et dannet Hjem.

Lad Deres Børn i Tide forstaa, at de absolut ikke maa afbryde de Voksne i deres Tale og ikke ved Spørgsmaal blande sig i en almindelig Samtale mellem Voksne, men kun svare venligt og opmærksomt, naar de tiltales direkte.

Lær dem at springe høfligt til for at optage, hvad Voksne taber paa Gulvet.

Gør hvad De kan for at udvikle Deres Børns Slægtsfølelse ved at tage dem med til Lykønskning ved alle Familiefester saasom Bryllupper, Sølvbryllupper o. l., ja, lad dem endog, naar de bliver større, følge med til Familiens Begravelser. Det giver dem en Følelse af Samhørighed med Andre, som senere kan udstrække sig til at omfatte hele Samfundet.

De bør ikke ved utidigt Drillen forhindre Deres Børn i at have Samlerlyster, men snarere støtte dem deri, selv om det stjæler lidt vel megen Tid. En Samlerpassion kan senere i Livet være en stor Fornøjelse, og hos en Dreng kan den lille Ting føre til den større at have Interesser udover det personlige Velvære og Behov.

Tag Dem i Agt for at overmætte Deres Børn med Forlystelser. Det gør dem fantasiløse og blaserte før Tiden.

Børns Spisning. Pas godt paa Deres Børns Ernæring, særlig mens de gaar i Skole. Skolebørn lever altfor meget af tør Kost. De gaar glip af Frokosten hjemme og faar kun som Erstatning lidt Smørrebrød. Dagens Hovedmaaltid: Middagen faar de først med den nuværende sene Spisetid henad Sengetid. Giv derfor Børnene noget varmt og solidt, baade før de gaar i Skole og naar de kommer hjem derfra.

Modvirk ikke i for stærk en Grad Deres Børns medfødte Kræsenhed og tving dem ikke paa gammeldags Vis til at spise op, hvad der er givet dem paa deres Tallerken. Dels har de jo ikke selv forsynet sig, saaledes som de voksne, og dels kan et Barns afgjorte og ubetvingelige Afsky for en Spise bero paa en fysisk Modstand imod dens Ingredienser. Eller det modsatte kan være Tilfældet. Naar Børn har en saa stærk Tilbøjelighed for surt og sødt, er det sikkert, fordi noget i deres Fysik fordrer disse Smagesegenskaber.

Lær Deres Børn at kunne spise uden at spilde paa sig selv eller Dugen og at kunne drikke uden at slubre Glassets Indhold i sig.

Lad Børnene fra en tidlig Alder sidde med ved Bordet for at lære at spise smukt. De Hovedregler for Spisning, som Børnene bør lære, er omtrent disse:

Put aldrig Kniven i Munden.

Smask ikke.

Tal ikke med Munden fuld af Mad.

Vis ikke Interesse for hvilken Ret det er, der bringes ind, før den bydes om.

Ræk ikke noget over Naboernes Kuvert. Tag smaa Mundfulde og tyg Maden grundigt.

Drik langsomt.

Pas paa at række Andre, hvad de trænger til.

Sid rank ved Bordet.

Før ikke Konfekt eller Frugt med fra Bordet.

Børns Forhold til Dyr. Børn har nogen medfødte Hang til Grusomhed og Blødtørst. Slatnescener tiltrækker dem paa en højst uheldig Maade, og det tiltaler dem ofte at pine et Insekt ved f. Eks. at rive Vingerne af en Sommerfugl. Modvirk af al Ævne denne medfødte Ubarmhertighed hos Deres Børn. Indprent dem Kærlighed til Dyr og Beskyttelsestrang overfor dem som en af de allervigtigste Betingelser for et humant Livssyn.

Lad gjerne Deres Børn selv have Dyr, men glem da ikke, at de selv maa have Ansvaret for, at Dyrene bliver godt behandlede.

Spøgens Betydning. Lær Deres opvoksende Børn den Livets Kunst at forstaa Spøg og opfatte den i samme Aand og Form, hvori den fremsættes. Enhver kan ikke give sig selv Lune og Vid — det er en Naturens Gave. Men Enhver kan opfatte en Spøg med Elskværdighed og besvare den i hvert Fald med godt Humør.

Husk, at den mest dræbende, kedelige Person af alle er Alvorsapostlen, der bliver stødt, saa snart man spøger med ham, og kalder enhver skæmtefuld Udtryksmaade, ethvert muntert henkastet Indfald for Grin, fordi han ikke i Tide har lært at fægte med saa lette Vaaben og derfor staar magtesløs over for Viddets uventede Kaardestød.

Lad en lys Tone være herskende i Deres Hjem — det raader en Husfrue for — og Deres Børn vil derigennem uden at vide, hvordan det gaar til, komme til at eje Spøgens Naadegave.

Straf. Slaa aldrig større Børn, men straf dem paa anden Vis. Prygl kan paa ærekære opvoksende Børn virke som en saadan Forsmædelse, at den længe efter bliver siddende som en Brod i Hjertet, ja, det kan ske, at den aldrig glemmes.

Giv aldrig Børn en Lussing eller et Puf i Hidsighed over en Bagatel, som f. Eks. Daar noget slaas itu e. l.

Slaa fremfor alt ikke Børn, naar Fremmede er til Stede. Det glemmes vanskelig.

Straf aldrig Andres Børn, naar de er Gæster hos Dem. Lad Forældrene det vide, hvis noget graverende er sket.

Saa snart et Barn har tilstaaet sin Fejl og bedt om Tilgivelse, lad den da være glemt med det samme.

Dovenskab. Hvor føjelig De end er imod Deres Børn, og hvor lemfældig og kærlig Deres Opdragelse er, saa er der et Punkt, hvor De aldrig bør vise Dem eftergivende og svag, og det er med Hensyn til Flid. Lad Børnene føle, at deres forældre foragter Dovenskab, fordi det i Virkeligheden er en foragtelig Egenskab. Lær dem ved Deres eget Eksempel, at Arbejde og Pligter er en Lykke og ikke en Byrde, og at Fritiden først bliver til en Glæde, naar Arbejdet er fra Haanden.

Beklag aldrig Børnene, mens de hører paa det, fordi de har meget at bestille, og samstem ikke i deres Dadel over Skolen, der fordrer meget af dem.

Under de skærpede Fordringer til Individet i Kampen om Livserhvervet, bliver den Dovne sejlet agter ud, og Forældre bør forstaa, at denne kamp i Virkeligheden allerede begynder for deres Børn ved de Remser, der skal læres udenad i den tyske og franske Grammatik.

Skaan ikke Børnene for en eneste Times Skolegang.

Opdrag dem saaledes, at de udfører deres Pligter ad Frivillighedens Vej og ikke med Tvang.

Svigelige Børn er de vanskeligste af alle at opdrage, især hvis de har en Legemsfejl, der særstiller dem mellem andre Børn og vækker Medynk hos Fremmede. De forkæles da som oftest af Forældrene paa en Maade, der gør det særdeles vanskelig for dem at bevare en elskværdig og uegennyttig Karakter.

Det maa være Forældres Opgave at give et saadant svageligt eller misdannet Barn al den Kærlighed, som ene kan holde det skadesløst for den Vanskæbne, der har ramt det, samtidigt med at lære Barnet, at det ikke, trods denne, er fritaget for Hensyn og Pligter.

Vær ikke en af de evig opdragende Mødre, der uafsladelig retter paa deres Børn. Det gør ofte den lige modsatte Virkning ved at vække en Art Trods hos Barnet og kan i hvert Fald let forringe Kærligheden til Moderen.

Moderlig Forgudelse. Vær ikke heller en for stærkt forgudende Moder, der evig fremhæver sine Børns Begavelse og øvrige fremragende Egenskaber. Vent hellere med at prise dem, til de i Livet har vist, hvad de duer til. Den Skeptiker, som spurgte: „Hvor bliver alle de begavede Børn af?“ havde det rette Blik paa Forholdet. Vær derfor heller ikke sikker paa, at Deres Søn bliver fremragende i Livet, selv om

han viser sig fremragende i Skolen. Skoledukser bliver sjældent Dukser i Livet, dertil hører helt andre menneskelige Egenskaber end at kunne lære udenad. I Livskampen er det snarere Initiativ det kommer an paa end Lærenemhed.

Tal ikke for meget om Deres begavede og udmærkede Børn.

Vis Forsigtighed med at lade Deres opvoksede Datter gaa alene paa Gader og Veje, særlig paa øde Steder, hvorved der kan ske hende de mest gruopvækkende Ting. Indprent hende i hvert Fald ikke at svare, hvis hun tiltales af ubekendte Mandspersoner under hvilket som helst Paaskud.

Sig ikke gjerne Nej, naar Deres Børn beder om at faa Venner eller Veninder indbudt. Det er en ikke ualmindelig Hændelse, at en Dreng eller Pige har indbudt hele sin klasse hjem uden at have turdet sige det til Forældrene; den vidner i Virkeligheden om en dybt indgroet Gæstfrihedsfølelse, blandet med en Frygt for Modstand i Hjemmet, begrundet paa Besvær og Bekostning, en Frygt, der ærligt talt af og til gør sig gældende helt op til Ægtefæller.

Tilintetgør denne Frygt ved liberalt at indbyde Deres Børns Venner, naarsomhelst de ønsker det, eller rettere sagt, lad Børnene selv indbyde dem og blot underrette Hjemmet derom.

Det Hjem, hvor Børnene eller de unge voksne Børn kan samle deres Venner naarsomhelst under en tvangløs Munterhed, der har Livsglæden nemt ved at faa Indpas. Og underligt nok er det ofte i meget lidt rige men dannede Hjem, at en saadan Gæstfrihed mod Ungdommen blomstrer frodigst. I stor Tarvelighed synes de Unge at mere sig bedst.

Forældre gør klogt i at stræbe at gøre sig afholdte af deres Børns Venner, give sig af med dem og tage Del i deres Glæder og Sorger.

Det bedste Middel til at være det, man skal for sine Børn, er overhovedet at dele deres Interesser og deres Liv, særlig ved ikke at forlade dem for meget for at dyrke Adspredelser istedetfor at blive hjemme hos dem i Ro.

Men selv om Forholdet er det kærligste og bedste, maa Forældrene ikke tro, at de ejer deres unge voksne Børns Fortrolighed. I deres Hjerteanliggender betror de sig ikke til Forældrene men til deres Jævnaldrende.

HJEMMET OG SKOLEN. Mange Børn kommer i en uheldig Skole, det vil sige en Skole, der ledes i en Aand, som passer daarligt til det opvoksede Barns Individualitet, og man kan undertiden se et Barn, der i den ene Skole artede sig daarligt, var dovent, forsømmeligt eller genstridigt, blot ved at bytte Skole blive helt medgørligt og udvikle sig paa en anden og heldigere Maade.

Naturligvis bør Forældre ikke ved et løst Skøn altid give Eleven Ret overfor skolen. Tværtimod. Men naar Barnet vedvarende beklager sig og ikke udvikler sig til sin Fordel, bør de i hvert Fald være meget agtpaagivende overfor den Aand og Tone, der hersker i Skolen, og hvis det ved nærmere Undersøgelse viser sig, at Uoverensstemmelserne mellem Skolelederens System og Barnets Karakter er saa store, at denne synes at tage Skade af det, bør Forældrene resolut skifte Skole, efter omhyggeligt at have indhentet Oplysninger hos andre Forældre angaaende den nye Skoles Arbejds metode og Straffemaader.

Hvis det saa ikke bliver bedre i den nye Skole, vær da overbevist om, at det ikke er Skolens Skyld, men Deres Barns, eller maaske til syvende og sidst Deres egen. Det er en kun altfor almindelig Svaghed at kaste Skylden paa Andre hellere end paa sig selv.

Lektielæsning. Ved det blotte Ord isner det i En. Er der noget, der er en Plage i det daglige Liv, en Faldgrube for Livsglæde og Behagelighed i Hjemmene, saa er det Lektielæsning, baade for Børnene, der efter endt Skoletid skal terpe videre hjemme og for Forældrene, der skal passe, at de virkelig terper.

Nogle paastaar, at Skolebørn lærer meget mindre nu, end de gjorde i gamle Dage, at selv Studenter, disse Athenes Sønner, ingenting kan af Sprog, Mytologi, Skrivefærdighed o. l. Andre siger, at Børn overanstreges. Maaske begge parter har Ret, for saa vidt at det, der er en smal Sag for det begavede Barn, er en stor Anstrengelse at lære for det ubegavede.

Men nok er det, selv om alle Bestræbelser gaar henimod en friere og mere personlig Kundskabstilegnelse end Fortidens, saa maa der alligevel læses Lektier, og mange Ting maa læres udenad, saasom grammatikalske Remser, Kongerækker, Aarstal, de smaa Profeter og de ni Muser m. m. Tænk, ikke at vide, hvem Habakuk var, og paa et Karneval at være uvidende om, at Dansens Muse hed Terpsichore!

Det er klart, at man ikke er født med Forstaaelse af at lære en Lektie, og i første Instans maa det tilkomme Skolen at lære Barnet dette Arbejde, men idetmindste i de første Aar maa Hjemmet hjælpe til, hvorimod Eleven og Skolen senere hen bør kunne klare Sagen i Forening.

Hjælp Deres smaa Børn med Lektielæsningen og lad de store klare sig selv.

Und Børnene den Tid, de behøver til at lære Lektierne.

Men opdager De, at et Barn er urimelig længe om at lære sine Lektier, bør De i Forening med Skolen efterforske Grunden til det og muligvis træde hjælpende til

Hvis der er enkelte Fag, hvori Deres Barn har særlig vanskeligt ved at følge med, kald da om muligt en Privatlærer til i Hjemmet. Ganske vist, er et Barn vant til at faa Hjælp, vil det ikke vare længe, inden det betragter det som selvfølgeligt, at det bliver Hjælperens Sag at faa Lektien banket ind i dets Hoved, hvorved dets Evne til selvstændigt Arbejde forringes. Men der kan være vigtige Fag, særlig Regning og Matematik, som ligger enkelte Børn saa fjernt, at det vil være paa sin Plads at stive dem af i dem, for at de kan vinde med i den almindelige Marsch.

Giv ikke Deres Børn altfor mange Undervisningsfag at passe udenfor Skolen. Naar de foruden 5 à 6 Timers Skoletid og dertil hørende Lektielæsning samt eventuel Musikøvelse, skal have Undervisning i Sløjd, Haandarbejde, Fægtning, Gymnastik, Dans, Plastik, og hvad det altsammen er, der frembyder sig, saa kan det let blive saa meget, at der ikke bliver Ro til den individuelle Udvikling gennem selvvalgte Beskæftigelser, som til syvende og sidst bliver det, der bedst former den selvstændige Personlighed.

Eksamenslæsning er jo i Grunden nærmest en Slags Lektielæsning i større Format. Menneskeheden har indrettet det saa forkert, at lægge alle Eksaminer i Juni, mens Nattergalen synger og Roserne blomstrer; der er ikke andet at gøre for de usalige Unge, der burde tumle sig i Mark og Eng, end at glemme Roserne derude og lukke sig inde med Bøgerne i mere eller mindre nødvendig Repetition af de opgivne Pensa.

Hvis Eksaminanderne lider alle Angstens Sjælekvaler, saa lider Moderen sandelig med dem, naar hun sidder hjemme og afventer Tilbagekomsten med Resultaterne.

Driv ikke et Barns Eksamenslæsning ud over det Rimelige; Overanstrengelse lige før en Eksamen er af det Onde, og den Smule, der kan indhentes i et Par Dage, forslaar ikke meget overfor lang Tids Forsømmelse.

Forøg ikke en Eksaminands Nervøsitet ved selv at være nervøs, eller rettere sagt ved at lade det komme til Syne. Lad ubekymret, og stiv derved Offerlammet af.

Spørg ikke uafledigt, hvordan det gaar.

Sørg gerne for kraftig Ernæring til Den, der er oppe til Eksamen og lad der saa vidt muligt være Ro i Huset.

Hjemmeundervisning hører nærmest Landet til, hvis der ikke ogsaa i Bylivet af en eller anden fysisk Aarsag maa tages særligt Hensyn til et Barn. To Mangler klæber altid ved Hjemmeskolen: Savnet af Kammerater og Vanskelighederne, som uundgaeligt fremkommer ved, at Børn af forskellig Alder undervises paa samme tid af samme Lærer eller Lærerinde. Men naar Hjemmeundervisningen finder sted paa Landet, hvilket oftest er Tilfældet, er det et uskatterligt Gode, at Naturen kan komme til at virke med i Undervisningen. Naturen fængsler Børn paa alle Maader, og at lære dem Naturfagene kommer næsten af sig selv, mens Læreren eller Lærerinden under Ture aabner deres øjne for al den Skønhed, som udfolder sig i Mark og Skov.

En dygtig Lærer eller Lærerinde formaar undertiden at bringe sine Elever videre end deres skolebesøgende Jævnaldrende, idetmindste for en Tid.

Valg af Levevej for de Unge er et af de vanskeligste Spørgsmaal i Familielivet. Som Regel kan der vel siges, at der vælges for tidligt, idet en Dreng i den første Ynglingealder er for umoden til at vide, hvad det drejer sig om, og i altfor høj Grad lader sig paavirke af Faderens Bestilling og andre rent ydre Ting. Hvor manges Dreng er f. Eks. ikke bleven draget ind i en militær Livsstilling, der passede daarligt til hans vordende Karakter, blot fordi Faderen var Militær, og han i Opvæksten fik Anledning til at beundre Uniformer og Sabelgehæng.

Paa den anden Side er det farligt at paavirke den Unge for stærkt ved Valget af hans (eller hendes) Levevej. Naar han kommer til Skelsaar og Alder, kan det ske, at han bittert bebrejder sine Forældre deres Indgriben paa et Punkt, som gjaldt hans rent personlige Livslykke, og det er kun altfor tidt, at man hører de Ord: „Havde jeg blot faaet Lov —!“

Man bør vist, naar Øjeblikket er inde, indskrænke sig til at tale alvorligt med den unge Mand og den unge Pige og fremlægge alle Vanskelighederne ved den Vej, de ønsker at vælge, og saa forresten lade dem selv om det.

Især bør man sikkert betænke sig paa at lade sig for stærkt lede af en Familietradition eller af en Bestilling, der kan gaa fra Fader til Søn, men ikke passer for den Unge.

Stedforældre. En af de vanskeligste Samtaler i et Menneskes Liv maa være den, hvor en Fader eller Moder skal sige til sine halvvoxne Børn, at han eller hun agter at indgaa nyt Ægteskab. Hvis Børnene har elsket Den, de har mistet, enten ved Døden eller ved Skilsmisse, føler de et saadant Skridt fra den Tilbageblevnes Side som et Indgreb i deres helligste Rettigheder. Sjældent formaar de dog at forhindre det, saa der er ikke andet at gøre end fra begge Sider at gøre Overgangen og Samlivet saa harmonisk som muligt.

Børnene bør huske, at deres Fader eller Moder ikke lever alene gennem *dem*, men har et eget Hjerteliv. De bør derfor gøre alt for at komme til at holde af Den, der bliver sat dem i Faders eller Moders Sted og ikke ved en Modstand, der dog er forgæves, gøre det daglige Liv til en Pine.

Paa den anden side bør den Nyankomne i Hjemmet, særlig en Stedmoder, sætte hele sit Liv og al sin Hjertegodhed ind paa at vinde sin nye Ægtefælles Børn. Opgaven er ikke let, hvilket belyses ved det Omdømme Begrebet *Stedmoder* har i Folkebevidstheden og Sproget, forhaabentlig dog tidt med Urette.

Sammenbragte Børn. Dobbelt vanskelig stiller Opgaven sig naturligvis, hvor begge de nye Ægtefæller har Børn i forvejen, og maaske faar et nyt Kuld sammen, et Tilfælde, der i Nutiden, begrundet paa de mange Skilsmisser, ikke er sjældent. Opgaven for en Stedmoder maa da være den, aldrig at lade Stedbørnene mærke, at hendes egne Børn staar hendes Hjerte nærmest. Det er ikke tilstrækkeligt at lade dem være ens stillede med hendes egne Børn i ydre Henseende; hvis Stedbørnene mærker, at de ikke kan faa fat i de smaa usynlige Hjertets Traade, der binder Moder til Børn, saa trækker de sig ind i sig selv.

At sige Sandheden til Børn — den, at en Moder selvfølgelig holder mest af sit eget Afkom, det vil aldrig blive forstaaet af dem. Der er da kun det at gøre, at tage dem ind til sit Hjerte, saa godt man formaar, og gøre sig dobbelt Flid med at forstaa det fremmede Barnesind, man selv med velberaad Hu er gaaet ind paa at lede.

Børn er uhyre følsomme overfor Kærlighed og fornemmer enhver Uretfærdighed og Tilslidesættelse dybt. Hvad er mere medynkvækkende end et ulykkeligt Barn!

Stedforældre bør da ligesaavel som Forældre, uden at trættes, bestandig prøve hver Fordring, de stiller til Barnet, paa sig selv, idet de tænker hvilket Indtryk det vilde have gjort paa dem selv, da de var Børn, og hvilke Tanker, det vilde have affødt. De skal føle deres egen Barndom i Hjertet og lade den være Raadgiveren.

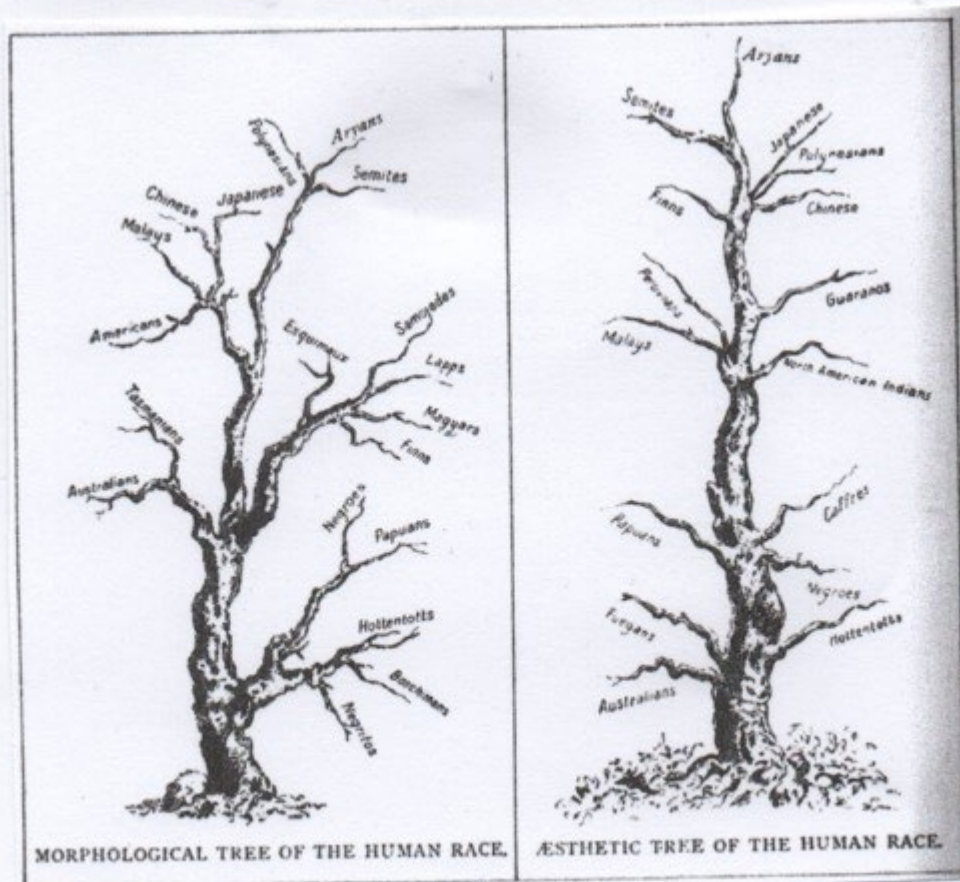
Børn skal leve og vokse op omgivne af Kærlighed. I dens milde Luft trives og udfoldes de gode Egenskaber og sætter Blomst i det bedste af alt — Tillid først til Forældrene og dernæst til Medmenneskene.

Bilag 2.

Racetræer fra omkring 1890.

Her skildres tidens opfattelse af menneskeracerens morfologiske og æstetiske udvikling.

Den hvide race er i begge tilfælde placeret som topskuddet.

Bilag 3.

Planche fra slutningen af 1880'erne.

Her beskrives forestillingen om forholdet mellem mennesker og aber – baseret på racer og kranier.

Bemærk manipulationerne af creol- og chimpansekranierne.

Apollo Belvidere

Greek

Negro

Creole Negro

Young chimpanzee

Bilag 4.

Illustration til skillingsvisen om Smukke Didrik, som agerede høvding i Den abessinske Landsby ved Verdensudstillingen i Aarhus 1909.

Exotisk Kuller.

Et Spørgsmaal af Interesse.

